

โครงการเกษตรอินทรีย์

การส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ปี ๒๕๖๑

๑. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ

ข้าวเป็นพืชอาหารหลักและเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่ทำรายได้ในอันดับต้นๆ ของประเทศ โดยแต่ละปีทำรายได้ให้กับประเทศปีละประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ล้านบาท แต่ในสถานการณ์การปัจจุบันการส่งออกข้าวมีภาวะการแข่งขันที่สูงขึ้นทั้งตลาดภายในและภายนอกประเทศ ประกอบกับหลายประเทศโดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียมีศักยภาพในการผลิตข้าวที่สูงขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าประเทศไทย ทำให้ส่งผลกระทบต่อราคาการจำหน่ายข้าวไปยังต่างประเทศของไทยที่มีราคาแพงกว่าประเทศอื่นๆ ในระดับคุณภาพที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นจึงเป็นโอกาสของประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีการพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตข้าวและเทคโนโลยีการผลิตที่ก้าวหน้ากว่าประเทศอื่นในการผลิตข้าวที่ได้รับการรับรองมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยและประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงเข้าสู่สังคมของการเป็นผู้สูงอายุซึ่งต้องหันมาดูแลสุขภาพ ใส่ใจกับการรับประทานอาหารปลอดภัยและมีมากขึ้น การผลิตข้าวตามข้อกำหนดมาตรฐานข้าวอินทรีย์และได้รับการรับรองมาตรฐานจึงสามารถตอบสนองผู้บริโภคในกลุ่มนี้ได้ซึ่งนับวันจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยในปัจจุบันปริมาณผลผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในระบบ PGS และระบบมาตรฐานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (มกษ.๙๐๐๐ เล่ม ๔ ปี ๒๕๕๓) สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย (มกท.) และ IFOAM ประมาณ ๒๔๐,๐๐๐ ไร่ โดยเป็นข้าวอินทรีย์ในระบบมาตรฐานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จำนวน ๖๐,๐๐๐ ไร่ นอกจากนี้ การผลิตข้าวอินทรีย์ยังเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมให้มีความสมดุล ไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพเหมาะกับการอยู่อาศัยและลดการถูกกีดกันทางการค้าของประเทศต่างๆ ที่ใส่ใจสภาพแวดล้อมซึ่งทำให้ประเทศไทยสามารถส่งออกข้าวอินทรีย์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้มากขึ้น

จากสถานการณ์ดังกล่าว รัฐบาลโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงมหาดไทย ได้มีนโยบายในการรักษาเสถียรภาพราคาข้าวและรายได้ของชาวนา โดยจัดทำแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร เพื่อบริหารจัดการข้าวตลอดห่วงโซ่อุปทาน และกำหนดให้ปี ๒๕๖๐ เป็นปีแห่งการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร ซึ่งการผลิตข้าวอินทรีย์เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร เพื่อสร้างเพิ่มมูลค่าสินค้าข้าว รักษาสภาพแวดล้อม และกรมการข้าวได้ดำเนินการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค สร้างสังคมที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้กับประเทศต่อไป โดยภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ ได้กำหนดเป้าหมายเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ต่อปี รวมถึงความต้องการของตลาดสินค้าอินทรีย์ในประเทศไทยมีเพิ่มมากขึ้นตามกระแสการรักษาสุขภาพ แต่ปริมาณสินค้าอินทรีย์ไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย ซึ่งในส่วนของเกษตรกร มีผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ดังนั้นนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มุ่งเน้นการส่งเสริม การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ จึงส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าข้าวอินทรีย์ที่ได้มาตรฐาน Organic Thailand เพื่อส่งเสริมการผลิตสินค้าข้าวให้มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และรักษาสภาพแวดล้อม

๒. เป้าหมายการดำเนินงาน

๒.๑ เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปีที่ ๒ (๒๕๖๑) จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ ไร่

๒.๒ เกษตรกรได้รับการตรวจรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ ไร่

๓. วิธีดำเนินงาน

๓.๑ การประชาสัมพันธ์และการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ

๓.๑.๑ ประชาสัมพันธ์ เพื่อรับสมัครเกษตรกรผู้สนใจเข้าร่วมโครงการฯ โดยการเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เว็บไซต์กรมการข้าว กองพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว และเว็บไซต์ของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวและ ศูนย์วิจัยข้าว รวมทั้งช่องทางที่กลุ่มเกษตรกรจะสามารถเข้าถึงได้ง่าย

๓.๑.๒ การรับสมัครเกษตรกรคุณสมบัติของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ เป็นเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่นและตั้งใจผลิตข้าวในระบบเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (Organic Thailand) และมีรายชื่อในทะเบียนเกษตรกร (ทบก.) หรือถ้าไม่มีให้มาขึ้นทะเบียนเกษตรกร

๓.๑.๓ เงื่อนไขการสมัครเข้าร่วมโครงการฯ

๑) เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีสมาชิกจำนวน ๕ คนขึ้นไป เพื่อเหมาะสมในการจัดทำระบบควบคุมภายในแบบกลุ่ม (ICS) และการบริหารจัดการการผลิตข้าวอินทรีย์ตามมาตรฐาน

๒) มีพื้นที่รวมกันไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ไร่ และอยู่ในชุมชนเดียวกันหรือในบริเวณใกล้เคียงกัน

๓) พื้นที่เข้าร่วมโครงการฯ ต้องยังไม่ได้การรับรองการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ใดๆ (กรณีมีใบรับรองยังคงอายุการรับรองอยู่ แต่มีความต้องการขยายพื้นที่/หรือเพิ่มจำนวนแปลงสามารถเข้าร่วมโครงการฯ ได้)

๔) มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (เช่น อาศัยน้ำฝน สระน้ำ คูคลอง บ่อน้ำ บ่อบาดาล เป็นต้น) หรือแหล่งน้ำที่มีความเหมาะสมกับการผลิตข้าวอินทรีย์

๕) พื้นที่มีเอกสารสิทธิ์ หรือได้รับการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์จากหน่วยงานที่มีสิทธิ์รับรอง

๖) จัดทำรายละเอียดการปลูกข้าวอินทรีย์ของกลุ่ม สถานที่ปลูก พื้นที่ปลูก พันธุ์ข้าว และมาตรฐานที่เคยได้รับการรับรอง

๗) ต้องผ่านการรับรองให้เข้าร่วมโครงการฯ จากคณะ SC

๘) เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ที่เป็นสมาชิกนาแปลงใหญ่ ให้คงสภาพความเป็นสมาชิกนาแปลงใหญ่ไว้ และให้เกษตรกรเลือกรับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์จากโครงการใดโครงการหนึ่งเพียงโครงการเดียว

๙) หากเกษตรกรยกเลิกการเข้าร่วมโครงการฯ หลังจากได้รับเงินสนับสนุนแล้ว เกษตรกร จะไม่สามารถสมัครเข้าร่วมโครงการฯ นี้ได้อีก

๓.๑.๔ ขั้นตอนการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ

๑) การรับเอกสารใบสมัคร เกษตรกรผู้สนใจเข้าร่วมโครงการฯ สามารถรับใบสมัครได้ที่ กองพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว กรมการข้าว ศูนย์วิจัยข้าว ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สถาบันวิทยาศาสตร์ข้าวแห่งชาติ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัดในพื้นที่ หรือดาวน์โหลดใบสมัครได้ที่ <http://brpd.ricethailand.go.th/>

๒) สถานที่ส่งใบสมัคร เกษตรกรผู้สนใจเข้าร่วมโครงการฯ ส่งใบสมัครได้ที่

๒.๑) ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์วิจัยข้าว สำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงาน เกษตรจังหวัดในพื้นที่

๒) หน่วยงานที่รับใบสมัครรวบรวมใบสมัครส่งให้ศูนย์วิจัยข้าวหรือศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ในพื้นที่ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นก่อนส่งคณะกรรมการข้าวอินทรีย์จังหวัดพิจารณา

๓) ระยะเวลาการรับสมัครเกษตรกรผู้สนใจเข้าร่วมโครงการฯ ส่งใบสมัครได้ตามระยะเวลาที่กำหนด

๔) คณะทำงานข้าวอินทรีย์จังหวัดทำการตรวจสอบข้อมูลพื้นที่และเกษตรกรตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขโครงการ และนำเสนอต่อคณะ SC พิจารณาให้ความเห็นชอบในการเข้าร่วมโครงการฯ โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์ เงื่อนไขที่กำหนดและส่งข้อมูลเกษตรกรให้กรมการข้าวทราบ

๕) การจัดทำข้อมูลทะเบียนเกษตรกรที่ผ่านการพิจารณาจาก SC ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว และศูนย์วิจัยข้าวในพื้นที่ที่รับผิดชอบจัดทำข้อมูลทะเบียนเกษตรกรที่ผ่านการพิจารณาเข้าร่วมโครงการฯ จัดส่งให้กรมการข้าว

๖) กรมการข้าวโดยกองพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารตามเงื่อนไขโครงการฯ ที่ผ่านมติเห็นชอบจาก SC แล้ว แจ้งผลการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ให้ SC และศูนย์วิจัยข้าว ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ทราบภายในเวลาที่กำหนด

๓.๒ การสนับสนุนเกษตรกรภายใต้โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์

๓.๒.๑ เกษตรกรได้เงินอุดหนุนเพื่อชดเชยรายได้จากการผลิตข้าวระบบอินทรีย์ที่ทำให้ผลผลิตลดลงในระยะเริ่มต้นของการผลิตระบบอินทรีย์ โดยสนับสนุนเงินอุดหนุนต่อเนื่อง ๓ ปี ซึ่งมีหลักเกณฑ์การพิจารณาให้เงินอุดหนุนตามข้อกำหนดมาตรฐานข้าวอินทรีย์ ดังนี้

๑) เกษตรกรผ่านการพิจารณาจาก SC ให้เข้าร่วมโครงการฯ

๒) ปีที่ ๑ กลุ่มเกษตรกรเตรียมความพร้อมสำหรับการตรวจรับรอง โดยมีการปฏิบัติตามข้อกำหนดและหลักเกณฑ์เงื่อนไขการผลิตข้าวตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์ตามข้อกำหนด ดังนี้

๒.๑) พื้นที่ปลูก ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดการตกค้างหรือปนเปื้อนในข้าว

๒.๒) แหล่งน้ำ น้ำที่ใช้ปลูกต้องได้จากแหล่งที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุอันตราย

๒.๓) การจัดการดินและปุ๋ย ให้ใช้ตามคำแนะนำของกรมการข้าว กรมพัฒนาที่ดิน หรือกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ห้ามใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตรทุกชนิด

๒.๔) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว

๒.๔.๑) แหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ เมล็ดพันธุ์มาจากแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์ หรือเมล็ดพันธุ์มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้

๒.๔.๒) การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช สำรองการเข้าทำลายของศัตรูพืชที่มีผลต่อข้าวป้องกันกำจัดตามศัตรูพืชและข้าววัชพืชอย่างมีประสิทธิภาพด้วยวิธีที่เหมาะสมตามคำแนะนำของกรมการข้าว

๒.๔.๓) มาตรการป้องกันการปนเปื้อน พื้นที่ปลูกจะต้องห่างจากแหล่งกำเนิดวัตถุอันตราย หากมีจะต้องทำแนวป้องกันการปนเปื้อนทั้งทางน้ำและอากาศ

๒.๕) การบันทึกและการจัดเก็บข้อมูล (แหล่งผลิต) ต้องมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ แหล่งน้ำใช้ การกำจัดต้นข้าวพันธุ์อื่นปน การสำรวจและการเข้าทำลายของศัตรูพืชและการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร

๒.๖) จะต้องผ่านการประเมินเบื้องต้นจากกรมการข้าว

๓) ปีที่ ๒ กลุ่มเกษตรกรได้รับการตรวจรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์จากกรมการข้าว โดยผ่านการรับรองเป็นระยะปรับเปลี่ยน

๔) ปีที่ ๓ กลุ่มเกษตรกรได้รับการตรวจรับรองต่อเนื่องและได้การรับรองมาตรฐานผลิตข้าวอินทรีย์ (Organic Thailand) จากกรมการข้าว

๕) การสนับสนุนเงินอุดหนุนเกษตรกรที่ผ่านหลักเกณฑ์เงื่อนไข

๕.๑) ปีที่ ๑ ผ่านการประเมินเบื้องต้น สนับสนุน ๒,๐๐๐ บาท/ไร่
ไม่เกิน ๑๕ ไร่/ครัวเรือน

๕.๒) ปีที่ ๒ ผ่านการรับรองระยะปรับเปลี่ยน สนับสนุน ๓,๐๐๐ บาท/ไร่
ไม่เกิน ๑๕ ไร่/ครัวเรือน

๖) กรมการข้าวส่งทะเบียนรายชื่อเกษตรกรที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะทำงานส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ปีที่ ๑ ตามข้อ ๒) ปีที่ ๒ ตามข้อ ๓) และ ปีที่ ๓ ตามข้อ ๔) ให้ ธ.ก.ส. สำนักงานใหญ่ โอนเงินอุดหนุนเข้าบัญชีเงินฝากของเกษตรกรตามหลักเกณฑ์ของโครงการฯ และรายงานผลการจ่ายเงินให้กรมการข้าวทราบ

๓.๒.๒ การอบรมเกษตรกรและเจ้าหน้าที่

๓.๒.๒.๑ การอบรมเกษตรกร ดำเนินการโดยศูนย์วิจัยข้าว/ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว/สถาบันวิทยาศาสตร์ข้าวแห่งชาติ จัดอบรมเกษตรกรในพื้นที่ กลุ่มปี ๒๕๖๐ อบรม ๑ ครั้ง กลุ่มปี ๒๕๖๑ อบรม ๒ ครั้ง โดยมีหัวข้อ การอบรม ดังนี้

๑) เรื่องมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ มกษ ๙๐๐๐ : เล่ม ๔ (ข้าวอินทรีย์)

๒) การปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานข้าวอินทรีย์และการจดบันทึก

๓) เรื่อง ระบบควบคุมภายใน (ICS) และการจัดโครงสร้างกลุ่ม

๓.๒.๒.๒ การอบรมผู้ตรวจประเมินข้าวอินทรีย์กรมการข้าว

๑) เรื่องระบบการผลิตข้าวอินทรีย์

๒) ข้อกำหนดการตรวจประเมินเบื้องต้น (ข้อกำหนด ๕ ข้อ) กระบวนการตรวจประเมิน และวางแผนการตรวจประเมินเบื้องต้น

๓) หลักการพิจารณาผลทบทวน การประเมินเบื้องต้น

๔) ข้อกำหนดการตรวจรับรองข้าวอินทรีย์ (ข้อกำหนด ๙ ข้อ) และการตรวจรับรองรายกลุ่ม

๓.๒.๓ ตรวจรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์แบบกลุ่มตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (มกษ. ๙๐๐๐ เล่ม ๔ ปี ๒๕๕๓) ในปี ๒ และปีที่ ๓ ต่อเนื่อง ๒ ปี

๓.๓ การบริหารจัดการโครงการฯ

๓.๓.๑ จัดจ้างเจ้าหน้าที่ช่วยปฏิบัติงานโครงการฯ ช่วยเสริมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในระดับจังหวัด ช่วยการจัดทำทะเบียนเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ การทำทะเบียนกลุ่มเกษตรกรที่ผ่านการประเมินจากคณะทำงานข้าวอินทรีย์จังหวัด ร่วมเป็นที่ปรึกษาในการจัดทำระบบกลุ่ม ร่วมให้คำแนะนำในการผลิตข้าวอินทรีย์

๓.๓.๒ การประชุมคณะทำงานส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ซึ่งมีรองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานพิจารณาให้ความเห็นชอบบัญชีรายชื่อเกษตรกร ที่อนุมัติการจ่ายเงินอุดหนุน

๔. งบประมาณ

๗๓๗,๖๙๗,๒๐๐ บาท

๕. พื้นที่ดำเนินการ

ทั่วประเทศ ๗๗ จังหวัด

๖. หน่วยงานรับผิดชอบ กองพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว

๗. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๗.๑ ในปี ๒๕๖๔ กลุ่มชาวนาผู้ผลิตข้าวคุณภาพได้รับการรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ สามารถผลิตข้าวเปลือก คุณภาพดี ได้ประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ ตันข้าวเปลือก (คำนวณจาก ๔๐๐ กก./ไร่) มูลค่าข้าวเปลือกอินทรีย์ ๘,๐๐๐ ล้านบาท (คำนวณจาก ๒๐ บาท/กก.) เปรียบเทียบกับข้าวเปลือกทั่วไปมูลค่า ๔,๘๐๐ ล้านบาท (คำนวณจากราคา ๑๒ บาท/กก.) ดังนั้นเกษตรกรขายข้าวเปลือกอินทรีย์ได้ราคาสูงกว่าข้าวเปลือกทั่วไป ๓,๒๐๐ ล้านบาทคิดเป็นมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ ๖๖.๖๖ เมื่อเทียบกับมูลค่าข้าวเปลือกทั่วไป ทำให้มีปริมาณข้าวอินทรีย์และช่องทางการจำหน่ายมากขึ้น เพิ่มโอกาสในการขยายตลาดข้าวอินทรีย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๗.๒ สร้างกลุ่มชาวนาที่มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนชาวนาอื่นๆ

๗.๓ รักษาระบบนิเวศในพื้นที่ให้มีความสมดุล รักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน ประชากรในชุมชนมีสุขภาพดี

๘. ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ

๘.๑ เชิงปริมาณ

ในปี ๒๕๖๑ มีเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการฯ พื้นที่ ๓๐๐,๐๐๐ ไร่ เกษตรกรที่ผ่านการตรวจประเมินระบบการผลิตข้าวอินทรีย์เบื้องต้นร้อยละ ๘๐ และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ในปี ๒๕๖๐ ผ่านการรับรองระยะปรับเปลี่ยนร้อยละ ๘๐

๘.๒ เชิงคุณภาพ

เกษตรกรมีการรวมกลุ่มผลิตสินค้าข้าวตามข้อกำหนดมาตรฐานข้าวอินทรีย์ สามารถผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีความปลอดภัยต่อตัวเกษตรกรและผู้บริโภคไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเป้าหมาย

.....
ข้อมูล ณ วันที่ 11 พ.ย.60